

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Η ετερότητα στη λογοτεχνία

Τίτλος:

«Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑ ΤΟΛΥΜΕΝΟΥ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑ ΤΟΛΥΜΕΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί.

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρία Τολουμένου

Δημιουργία σεναρίου

Μαρία Τολουμένου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

3^ο Γυμνάσιο Νίκαιας

Χρονολογία

Από 11-4-2014 έως 12-5-2014.

Διδακτική/θεματική ενότητα

Ετερότητα στη λογοτεχνία

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Μία από τις βασικές προϋποθέσεις του συνταγμένου σεναρίου ήταν η χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής. Κατά την εφαρμογή, όμως, το εργαστήριο δεν ήταν διαθέσιμο τις ώρες που είχαμε μάθημα. Έτσι, αφενός έγιναν ορισμένες τροποποιήσεις στις δραστηριότητες και αφετέρου, ζητήσαμε τη φιλοξενία μιας άλλης τάξης με διαδραστικό πίνακα και –άρα– σύνδεση στο διαδίκτυο. Επίσης, οι μαθητές δούλεψαν και στο σπίτι για να δουν διαδικτυακό υλικό (Βλ. και παρακάτω «Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις»).

Για την εφαρμογή απαραίτητες προϋποθέσεις ήταν οι ακόλουθες:

- ο η χρήση βιντεοπροβολέα με τον υπολογιστή που τον συνοδεύει,
- ο η εξοικείωση των μαθητών με τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου και με το διαδίκτυο. Καλό θα ήταν, επίσης, να έχουν σύνδεση στο δίκτυο από το σπίτι τους ή τουλάχιστον κάποιος σε κάθε ομάδα για συναντήσεις των μελών σε κάποιο σπίτι.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαρία Τολυμένου, Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί, Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου, 2012.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο ασχολήθηκε με την ύπαρξη ομάδων που βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη ρατσιστική αντιμετώπιση και συγκεκριμένα, με τις περιπτώσεις ελλήνων μεταναστών και αλλοεθνών μεταναστών στην Ελλάδα. Με τις δραστηριότητες του σεναρίου έγινε προσπάθεια οι μαθητές να αντιληφθούν αυτήν την αντιμετώπιση και να την ερμηνεύσουν.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η θεματική ενότητα «Η ετερότητα στη λογοτεχνία» δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν λογοτεχνικούς ήρωες που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού λόγω της διαφορετικότητάς της καταγωγής τους. Στόχος ήταν να αντιληφθούν ότι ο καθένας μπορεί να βρεθεί στη θέση του «ξένου», του απόβλητου σε κάποιον τόπο ή σε κάποια συγκεκριμένη κατάσταση και ακόμα ότι σε όλους μας εμπεριέχεται ο ρόλος του «άλλου», του διαφορετικού. Η εικόνα του ξένου είναι δυνητικές πλευρές του εαυτού μας που όμως αρνούμαστε να αναγνωρίσουμε και να παραδεχτούμε.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώξαμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν τις διαφορετικές μορφές του «άλλου» (του μετανάστη, του κοινωνικά μη αποδεκτού) και να εντοπίσουν τα προβλήματά του,
- να συνειδητοποιήσουν την πιθανότητα ο καθένας μας να βρεθεί στη θέση του «άλλου», του διαφορετικού και πως μόνο η πίστη στον εαυτό μας μπορεί να μας στηρίξει,
- να κατανοήσουν ότι ο χαρακτηρισμός κάποιου ως «διαφορετικού» εξαρτάται, αφενός, από τις τρέχουσες κοινωνικές αντιλήψεις και αφετέρου, από την αποδοχή ή όχι των κοινωνικών στερεοτύπων από τον καθένα, είναι, δηλαδή, κοινωνική κατασκευή.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με το σενάριο αυτό επιδιώξαμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν τους διαφορετικούς λογοτεχνικούς τρόπους (τις αφηγηματικές τεχνικές, το είδος του αφηγητή, τα σχήματα λόγου, το ύφος, τη γλώσσα, τις

επινοήσεις των δημιουργών) που συναντούν στα κείμενα και να εντοπίσουν τις ιδιαίτερες λειτουργίες τους,

- να εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά διαφορετικών κειμενικών ειδών (ημερολόγιο, επιστολή, συνέντευξη, ποίημα, ανάρτηση σχολίου σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης).

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- να αντιλαμβάνονται ότι το έργο κάθε δημιουργού είναι ο ιδιαίτερος τρόπος του να εκφράζεται γύρω από ένα θέμα,
- να κρίνουν αν ο κάθε δημιουργός έχει αποδώσει με πειστικό τρόπο το μήνυμά του,
- να κατανοούν τη συνομιλία μεταξύ των κειμένων και τη συμπληρωματική τους λειτουργία, όπως συμβαίνει εδώ με τα κείμενα του Βηλαρά και του Χατζή,
- να συνεξετάζουν και να αξιοποιούν πληροφορίες και από άλλες πηγές –φωτογραφίες, βίντεο, μουσική– παράλληλα με το λογοτεχνικό κείμενο,
- να παράγουν διαφορετικά κειμενικά είδη –επιστολή, συνέντευξη, ανάρτηση σχολίου σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης.

Διδακτικές πρακτικές

Κατά την Α΄ φάση του σεναρίου, οι μαθητές εργάστηκαν ατομικά για να γνωρίσουν και να προσεγγίσουν τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να έχει η έννοια της ετερότητας.

Στη Β΄ φάση σχεδόν όλες οι δραστηριότητες ήταν ομαδικές, υπήρχαν όμως και ατομικές, που στο συνταγμένο σενάριο δίνονταν ως ομαδικές. Η αλλαγή αυτή έγινε γιατί στο συγκεκριμένο τμήμα υπήρχαν πολλοί μαθητές που δε συμμετείχαν ιδιαίτερα στην ομάδα, όπως γνώριζα από άλλες εργασίες που είχαμε κάνει την τρέχουσα και την προηγούμενη χρονιά (Βλ. και παρατηρήσεις στη Διδακτική πορεία). Οι ατομικές

αυτές εργασίες αποσκοπούσαν στην προσωπική εμπλοκή κάθε μαθητή και στην καταγραφή των σκέψεών του.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Στο σενάριο επιλέξαμε οι μαθητές να ασχοληθούν και να ευαισθητοποιηθούν για εκείνες τις περιπτώσεις «ξένου» που είναι αρκετά κοντά και στα δικά τους βιώματα. Ο ξενιτεμένος συγγενής ή γείτονας είναι ένα πρόσωπο που υπάρχει σχεδόν σε κάθε ελληνική οικογένεια. Όλοι οι μαθητές, επίσης, συνυπάρχουν με αλλοεθνείς μετανάστες. Βασική ιδέα του σεναρίου ήταν η ανάγκη γνωριμίας και συνύπαρξης με τον «ξένο», γιατί είναι μέρος της ζωής μας και κομμάτι του εαυτού μας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο εντάσσεται στη θεματική ενότητα της Β΄ Γυμνασίου «Ετερότητα στη λογοτεχνία» ([Νέο Πρόγραμμα Σπουδών](#)).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων τους οι μαθητές χρησιμοποίησαν κυρίως το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (ΠΕΚ) για να απαντήσουν στις στοχευμένες ερωτήσεις που τους δόθηκαν, προκειμένου να συγκεντρώσουν το υλικό τους για την παρουσίαση του θέματός τους και για τις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής που τους ζητούνταν. Δυνατότητα χρήσης του εργαστηρίου πληροφορικής δεν είχαμε καμία ώρα, αλλά οι μαθητές μπόρεσαν να χρησιμοποιήσουν για μία διδακτική ώρα τρεις φορητούς υπολογιστές του σχολείου και το netbook της εκπαιδευτικού. Τα αρχεία που συνέτασσαν οι μαθητές τα αποθήκευαν σε φλασάκι και συνέχισαν να τα επεξεργάζονται σε χρόνο εκτός διδακτικού ωραρίου, καθώς οι δύο εβδομαδιαίες διδακτικές ώρες στο τμήμα ήταν η 6^η και η 7^η, ώρες δηλαδή σύντομες σε διάρκεια. Επομένως, αξιοποιήσαμε τις δυνατότητες του ΠΕΚ για βελτίωση, επανεξέταση και πιθανή αλλαγή του περιεχομένου του κειμένου, καθώς και για αλλαγή στη σύνταξη και μορφοποίησή του.

Στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν οι μαθητές να εργαστούν ακόμη με το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων και να δημιουργήσουν κόμικ. Λόγω όμως περιορισμού της χρονικής διάρκειας, οι δραστηριότητες αυτές δεν έγιναν (Βλ. αναλυτικά Διδακτική πορεία).

Προβλεπόταν, ακόμη, αξιοποίηση του διαδικτύου σε ορισμένες δραστηριότητες. Καθώς όμως δεν είχαμε πρόσβαση στο εργαστήριο πληροφορικής αλλά ούτε και δυνατότητα ασύρματης σύνδεσης στην αίθουσα του τμήματος, δεν μπορέσαμε να τις πραγματοποιήσουμε. Με τους μαθητές είδαμε τις ιστοσελίδες που χρειαζόταν στον διαδραστικό πίνακα αίθουσας άλλου τμήματος που μας φιλοξένησε για μία διδακτική ώρα.

Τέλος, οι μαθητές δεν εργάστηκαν στο Wiki, αν και ήδη το γνώριζαν από την προηγούμενη σχολική χρονιά και μάλιστα είχαν τους ίδιους κωδικούς. Τα παιδιά έδειξαν απροθυμία να συνεργαστούν, έχοντας ως δικαιολογίες ότι δεν προλάβαιναν, ότι είχαν δυσκολίες να συνεργαστούν εκτός σχολικού χρόνου και να χειριστούν το Wiki, παρότι και εκείνη τη χρονιά είχαν γίνει συναφείς δραστηριότητες με το τμήμα, στις οποίες όμως ανταποκρίθηκαν ελάχιστοι (Βλ. και Διδακτική πορεία).

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Α' Γυμνασίου:

Ιωάννης Βηλαράς, [«Πουλάκι»](#)

ΚΝΑ Β' Γυμνασίου:

Δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς, [«Θέλω να πα στην ξενιτιά»](#)

Δημήτρης Χατζής, [«Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα»](#)

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου, Τετράδιο εργασιών:

Σωτήρης Δημητρίου, [«Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου»](#)

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Παντελής Μπουκάλας, «Το λάθος». Στο *Ο δρόμος για την Ομόνοια*, 73. Αθήνα: Καστανιώτης, 2005.

Υποστηρικτικό υλικό

Τραγούδια

«[Πουλάκι ξένο](#)», παραδοσιακό, από τον δίσκο *24 τραγούδια + (1)*, στίχοι: Ι. Βηλαράς, εκτέλεση: Χάρις Αλεξίου, 1977.

«[Μιλώ για τα παιδιά μου](#)» από τον δίσκο *Μετανάστες*, στίχοι: Γιώργος Σκούρτης, μουσική: Γιάννης Μαρκόπουλος, πρώτη εκτέλεση: Βίκυ Μοσχολιού, 1974.

«[Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί](#)», στίχοι, μουσική, πρώτη εκτέλεση: μαθητές από το 3^ο Γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης.

Ιστοσελίδες

Πύλη για την ελληνική γλώσσα: [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

Ανοιχτό Σχολείο Μεταναστών Πειραιά, <http://asmpeiraia.blogspot.gr/>

<http://www.wordle.net/>

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση-Πριν την ανάγνωση (1 ώρα)

Θα πρέπει εξαρχής να διευκρινίσω ότι δεν ασχοληθήκαμε με όλους τους θεματικούς άξονες που έθιγε το συνταγμένο σενάριο. Συγκεκριμένα, δεν είδαμε καθόλου τις περιπτώσεις εφήβων με επιλογές ζωής διαφορετικές από τις συνήθειες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες αλλά διεκδικούν και τη διαφορετικότητά τους. Η διαφοροποίηση από το συνταγμένο σενάριο σε αυτό το σημείο οφείλεται στο γεγονός ότι εκείνο είχε διάρκεια δώδεκα διδακτικών ωρών, ενώ για την εφαρμογή του είχαμε στη διάθεσή μας μόνο έξι. Έτσι, προτίμησα να ασχοληθούν οι μαθητές με τις περιπτώσεις των ελλήνων ξενιτεμένων και των μεταναστών στη χώρα μας, καθώς υπήρχε μεταξύ τους κάποια θεματική συνάφεια, ενώ παράλληλα εξυπηρετούνταν και

ο στόχος να αντιληφθούν ότι υπάρχει πάντα η πιθανότητα ο καθένας μας –και μάλιστα ανεξαρτήτως καταγωγής– να βρεθεί στη θέση του «ξένου».

Κατά την Α΄ φάση, η οποία περιορίστηκε στη μία από τις δύο ώρες του συνταγμένου σεναρίου, η τάξη βρισκόταν σε ολομέλεια στην αίθουσά της, όπου αρχικά έγινε συζήτηση για την έννοια του «ξένου», του «διαφορετικού». Αφορμή για όλες τις δραστηριότητες που θα ακολουθούσαν αποτέλεσε η παραδοχή ότι, αφενός, πολλές ελληνικές οικογένειες έχουμε συγγενείς που έχουν μεταναστεύσει στο μακρινό ή και πιο κοντινό παρελθόν σε διάφορες χώρες του κόσμου και αφετέρου, ότι στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εγκατασταθεί πολλοί πρόσφυγες και μετανάστες. Επομένως, η επικοινωνία με λαούς αλλοεθνείς αποτελεί για όλους μας μια πραγματικότητα, την οποία θα βλέπαμε και μέσα από λογοτεχνικές εκφράσεις.

Οι μαθητές με το πρώτο [κοινό φύλλο εργασίας](#) εργάστηκαν με τη μέθοδο του καταγισμού ιδεών και προσπάθησαν να εντοπίσουν όσες περισσότερες περιπτώσεις «ξένου» και «διαφορετικού» ήταν δυνατόν, με τη βοήθεια ενός σχήματος με κεντρική έννοια τον «ξένο». Στη δραστηριότητα αυτή συμμετείχαν όλοι οι μαθητές και ακούστηκαν πολλές περιπτώσεις αυτού που αντιμετωπίζεται ως «ξένο» και «διαφορετικό»: ο αλλοεθνής, ο αλλόγλωσσος, ο αλλόθρησκος, ο απομονωμένος από την ομάδα λόγω κοινωνικών χαρακτηριστικών ή προσωπικών του επιλογών, λόγω χαρακτήρα, εξωτερικής εμφάνισης, προτιμήσεων, ενδιαφερόντων, σωματικών χαρακτηριστικών¹. Οι μαθητές έθιξαν οι ίδιοι τις περισσότερες από τις περιπτώσεις αυτές. Στόχος ήταν να αποτυπωθούν όχι μόνον οι πλέον προφανείς εικόνες του «ξένου», αλλά και περιπτώσεις τις οποίες οι μαθητές δεν αναγνωρίζουν και δεν αξιολογούν συνήθως ως έκφραση μιας προσωπικής επιλογής· για παράδειγμα, χαρακτήρισαν τα διαφορετικά από τα συνήθη μουσικά ενδιαφέροντα κάποιων συμμαθητών τους ως εφηβικές ιδιοτροπίες.

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο [tolimenou_oloi_idioi_oloi_diaforetikoι_tek](#).

Η επόμενη δραστηριότητα προέβλεπε την αναζήτηση του ορισμού των εννοιών «ξένος» και «διαφορετικός» στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και την αντιστοίχισή τους με τις περιπτώσεις που συζητήσαμε. Δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο δεν είχαμε και έτσι είδαμε τους ορισμούς όπως δίνονταν στο φύλλο εργασίας. Στόχος ήταν να ξεκαθαρίσουν και να επιβεβαιώσουν τις διαφορετικές μορφές του «άλλου», τις οποίες θα συναντούσαν και στη συνέχεια.

Ακολούθως, προσεγγίστηκαν με εικόνες ορισμένες από τις περιπτώσεις για τις οποίες είχαμε συζητήσει. Ζήτησα από τα παιδιά να σκεφτούν για λίγη ώρα και να προσπαθήσουν να γράψουν μία σύντομη λεζάντα για την καθεμία. Κάποιες εικόνες έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση και παραξένεψαν τα παιδιά, όπως το παιδί που δεν ανήκει στη λευκή φυλή, αλλά είναι ντυμένο τσολιαδάκι και συμμετέχει στην παρέλαση. Μας δόθηκε μάλιστα η ευκαιρία να συζητήσουμε και να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τη δυνατότητα των διαφορετικών φυλών να συνυπάρχουν και να καταλήγουν σε μια αξεδιάλυτη σχέση. Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε σε αυτό το σημείο, ενώ στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν ότι οι εικόνες και τα σχόλιά τους θα παρουσιάζονταν σε εκδήλωση του σχολείου. Πάντως, σε μεγάλο βαθμό οι μαθητές προβληματίστηκαν για τις ποικίλες μορφές ετερότητας που μπορούμε να συναντήσουμε γύρω μας και για την ανάγκη σεβασμού τους.

Πριν το τέλος της φάσης αυτής στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν ότι η εκπαιδευτικός θα ενημέρωνε τους μαθητές για το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων και θα τους έδινε συγκεκριμένα κριτήρια για να ορίσουν εκείνοι τις έξι ομάδες που θα διαμορφώνονταν. Πράγματι τους ενημέρωσα για τη συνέχεια των εργασιών μας, αλλά ο ορισμός των ομάδων δεν έγινε τελικά από τους ίδιους. Επρόκειτο για ένα τμήμα με αρκετούς μαθητές αδύναμους μαθησιακά και ζωντανούς στη συμπεριφορά και δε θα ήθελα να βρεθούν πολλοί από αυτούς στις ίδιες ομάδες. Έλαβα, βέβαια, υπόψη τις προτιμήσεις των μαθητών, που τις γνώριζα από προηγούμενες ομαδικές εργασίες. Έτσι, τους ανακοίνωσα τις ομάδες τους και έδωσα τα κείμενα με τα οποία θα ασχολούνταν και τα οποία θα έπρεπε να έχουν διαβάσει για το επόμενο μάθημα.

B' φάση (5 ώρες)

Η ώρα αυτή πραγματοποιήθηκε και πάλι στην αίθουσα του τμήματος. Τα φύλλα εργασίας ήταν δύο διαφορετικά (Ομάδα Α και Ομάδα Β), όπως και οι θεματικοί άξονες –ο πρώτος αφορούσε στους Έλληνες μετανάστες και ο δεύτερος στους μετανάστες στην Ελλάδα και οι έξι ομάδες είχαν ανά τρεις το ίδιο φύλλο. Οι πέντε ομάδες ήταν τετραμελείς, υπήρχε όμως και μία τριμελής, γιατί οι μαθητές ήταν είκοσι τρεις.

Και οι δύο κατηγορίες ομάδων –Α και Β– είχαν ως πρώτη δραστηριότητα τη γνωριμία με τα προβλήματα των ηρώων τους, καθώς οι ερωτήσεις ζητούσαν τον εντοπισμό συγκεκριμένων πληροφοριών –τις δυσκολίες των ξενιτεμένων Ελλήνων, τα προβλήματα των αλλοεθνών μεταναστών στην Ελλάδα από τη ρατσιστική συμπεριφορά που βιώνουν. Οι τρεις ομάδες Α θα έπρεπε να ακούσουν δύο τραγούδια («Πουλάκι ξένο», «Μιλώ για τα παιδιά μου»), το πρώτο μάλιστα είναι η μελοποίηση ποιήματος του Βηλαρά που θα μελετούσαν στη συνέχεια. Καθώς όμως δεν είχαμε σύνδεση στο διαδίκτυο, είχα κατεβάσει τα βίντεο και τα είχα αποθηκεύσει στους τρεις υπολογιστές στους οποίους δούλευαν οι ομάδες. Δημιουργήθηκε, βέβαια, για λίγο μία μικρή αναστάτωση, όσο και αν είχα προσπαθήσει να κατανείμω τις ομάδες σε δύο μέρη μέσα στην αίθουσα. Το ζήτημα που προέκυψε ήταν ότι ήθελαν να ακούσουν τα τραγούδια και τα μέλη των ομάδων Β. Εν πάση περιπτώσει γρήγορα πείστηκαν να ξαναγυρίσουν στις εργασίες τους, γιατί ο χρόνος ήταν λίγος.

Στα φύλλα εργασίας σε αυτές τις πρώτες δραστηριότητες έγιναν ορισμένες αλλαγές σε σχέση με το συνταγμένο σενάριο, εξαιτίας κυρίως της κατά το ήμισυ συντομευμένης διάρκειας του εφαρμοσμένου σεναρίου: συγκεκριμένα στην Ομάδα Α δε ζητήθηκε να δημιουργήσουν συννεφόλεξο με λέξεις σχετικές με τη ζωή στην ξενιτιά και στην Ομάδα Β δεν έδωσα το κείμενο του Τ. Καλούτσα και τις δραστηριότητες για δημιουργία κόμικ. Εξάλλου, δεν είχαμε και πρόσβαση στο εργαστήριο την οποία απαιτούσαν οι εργασίες αυτές.

Η παρουσίαση των προβλημάτων των ηρώων προέκυψε κυρίως μέσα από τη συγγραφή κειμένων με τον λόγο των ίδιων· δηλαδή τη συνέντευξη που δίνει ο ξενιτεμένος Έλληνας και την εξομολόγηση του μετανάστη στη χώρα μας. Τα κείμενα που γράφτηκαν ήταν αρκετά εκτενή και έθιγαν πολλά από τα προβλήματα για τα οποία είχαν διαβάσει και ακούσει οι μαθητές². Επομένως, ο στόχος της καλλιέργειας της ενσυναίσθησης που έθετε το συνταγμένο σενάριο επιτεύχθηκε σε σημαντικό βαθμό. Οι μαθητές ήρθαν στη θέση του «άλλου», του κάποιες φορές «απόβλητου». Εξάλλου στο τμήμα υπήρχαν και πολλά παιδιά με καταγωγή από ξένη χώρα και προφανώς οι εμπειρίες αυτές τους ήταν οικείες από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Κατά την παρουσίαση των εργασιών ξεχώρισε η δραστηριότητα για τη συνομιλία των κειμένων του Βηλαρά και του Χατζή των ομάδων Α³. Μία ομάδα, μάλιστα, την παρουσίασε προσπαθώντας να κάνει και μια μικρή δραματοποίηση, με δύο μέλη της να υιοθετούν το πρόσωπο του ξενιτεμένου πουλιού και του Κώστα.

Όλα τα παραπάνω, βέβαια, δεν πρόλαβαν να τα ολοκληρώσουν οι μαθητές μέσα σε μία ώρα. Εξάλλου, γνώριζαν εξ αρχής ότι θα είχαν στη διάθεσή τους τρεις διδακτικές ώρες για τις δραστηριότητες του φύλλου εργασίας ώστε να ακολουθήσουν οι δύο ώρες της παρουσίασης του έργου τους. Οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις εργασίες τους σε χρόνο εκτός σχολείου και τις αποθήκευσαν σε φλασάκι.

Την επόμενη διδακτική ώρα ασχολήθηκαν με τη δραστηριότητα για τους λογοτεχνικούς τρόπους που χρησιμοποιεί ο κάθε δημιουργός. Καθώς βρισκόμασταν πια στο τέλος της σχολικής χρονιάς, οι μαθητές της Β΄ Γυμνασίου ήταν αρκετά εξοικειωμένοι με τις αφηγηματικές τεχνικές, το είδος του αφηγητή, τα σχήματα λόγου και τη λειτουργία τους. Ακολούθησαν εξάλλου τις αρκετά καθοδηγητικές ερωτήσεις που τους δίνονταν στο φύλλο εργασίας.

Δεν τους ζήτησα να δημιουργήσουν παρουσίαση, γιατί δεν είχαμε στη διάθεσή μας υπολογιστές τη δεύτερη ώρα της Β΄ φάσης. Επιπλέον, προτίμησα να δουλέψουν

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο `tolimenou_oloi_idioi_oloi_diaforetikoi_tek`.

³ Ο.π.

εκτός σχολείου τις άλλες δραστηριότητες, αφού μπορούσαν να κρατήσουν σημειώσεις για τους λογοτεχνικούς τρόπους και να μιλήσουν στην παρουσίασή τους για αυτούς, κάτι που ακριβώς και έγινε. Δυσκολία αντιμετώπισαν οι δύο από τις τρεις ομάδες που διάβαζαν το κείμενο του Χατζή στην ερώτηση για τους τρόπους έκφρασης της ήττας που βίωσε ο ξενιτεμένος Κώστας. Οι απαντήσεις τους εστίαζαν στο περισσότερο νόημα παρά στο πώς επέλεξε ο Χατζής να παρουσιάσει την απογοήτευση του ήρωά του.

Η τελευταία δραστηριότητα, που είχε βιωματικό χαρακτήρα, λειτούργησε και ως σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Πραγματοποιήθηκε την τελευταία διδακτική ώρα της Β΄ φάσης σε αίθουσα με διαδραστικό πίνακα για να έχουμε σύνδεση στο διαδίκτυο, αφού οι τρεις ομάδες Β έπρεπε να δουν τη σελίδα του Ανοιχτού Σχολείου Μεταναστών Πειραιά, στο οποίο απευθύνεται ο ήρωας ενός από τα κείμενα που διάβασαν. Στους περισσότερους βέβαια μαθητές το Ανοιχτό Σχολείο ήταν γνωστό, γιατί βρίσκεται πολύ κοντά στην περιοχή της Νίκαιας και στα σπίτια τους. Δε γνώριζαν όμως ακριβώς το έργο του.

Χρειάστηκε να παρέμβω σε μία από τις ομάδες ενόσω δούλευε, γιατί παρατήρησα ότι έγραφαν σε πλάγιο λόγο τα λόγια που έλεγε ο ήρωας-μετανάστης στους υπεύθυνους του Σχολείου. Χρειάστηκε να τους επισημάνω ότι στην εκφώνηση της δραστηριότητας υπήρχαν εισαγωγικά στην αρχή του λόγου του και έτσι κατάλαβαν ότι θα έπρεπε να γράψουν σε ευθύ λόγο⁴. Οι ίδιες ομάδες Β είχαν να σχολιάσουν βίντεο ενός αντιρατσιστικού τραγουδιού το οποίο είχαν γράψει και αναρτήσει μαθητές. Κατά την παρουσίαση, παρότι εξέφρασαν την ευαρέσκειά τους για τη δράση των συνομηλίκων τους μαθητών, έγραψαν σχόλια πολύ κοινότοπα που δε στάθηκαν όσο θα άξιζε στο νόημα των στίχων και κυρίως στο γεγονός ότι το τραγούδι αυτό γράφτηκε στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης, ακριτική περιοχή που συχνά αντιμετωπίζει προβλήματα με την έλευση μεταναστών από τα τουρκικά

⁴ Ο.π.

σύνορα –κατάσταση που τους επισήμανα, γιατί οι μαθητές δε φαίνονταν να την έχουν αντιληφθεί όταν τους ρώτησα– παρόλα αυτά οι δημιουργοί του τραγουδιού εκφράζουν ανθρωπιστικά αισθήματα και την αποδοχή τους για τον «ξένο».

Όσο για τις ομάδες Α, φάνηκαν να ευαισθητοποιούνται ιδιαίτερα σχετικά με τους Έλληνες επιστήμονες που μεταναστεύουν στις μέρες μας και επομένως έχουν πια αυτοί τον ρόλο του «ξένου». Επιτεύχθηκε έτσι και ένας βασικός στόχος του σεναρίου: να αντιληφθούν, δηλαδή, οι μαθητές ότι ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί στη θέση του μετανάστη κάποια στιγμή της ζωής του.

Οι επόμενες δύο διδακτικές ώρες –όχι συνεχόμενες– αφιερώθηκαν στην παρουσίαση των εργασιών των μαθητών, η πρώτη διδακτική ώρα για τις ομάδες Α και η δεύτερη για τις ομάδες Β. Οι μαθητές γνώριζαν ότι θα έπρεπε να έχουν ολοκληρώσει όλες τις δραστηριότητές τους και να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Ήταν εξάλλου και οι δύο τελευταίες ώρες της σχολικής χρονιάς με το τμήμα αυτό. Από τις εργασίες άλλες παραδόθηκαν σε ηλεκτρονικό αρχείο (Word), αλλά αρκετές και χειρόγραφες στο τετράδιο κάποιου μέλους της κάθε ομάδας.

Όλες οι ομάδες, εκτός από μία, φάνηκαν ότι ασχολήθηκαν και αντιμετώπισαν με ενδιαφέρον τις εργασίες τους. Κατά την παρουσίαση έπρεπε να μιλήσουν όλοι και να απαντήσουν σε ερωτήσεις για το έργο τους, τον τρόπο με τον οποίο δούλεψαν, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν. Αυτή είναι μία πρακτική αξιολόγησης την οποία οι μαθητές γνώριζαν και από προηγούμενες ομαδικές εργασίες που είχαμε πραγματοποιήσει. Σε μία όμως ομάδα δεν μπόρεσαν να παρουσιάσουν σχεδόν καμία δραστηριότητα ολοκληρωμένη. Φάνηκε πως δε δούλεψαν παρά μόνο όσο πρόλαβαν στο σχολείο, αλλά οι απαντήσεις τους ήταν πρόχειρες και με πολλά κενά. Μόνο ένας μαθητής από την ομάδα είχε δουλέψει περισσότερο μόνος του, αλλά το ομαδικό αποτέλεσμα ήταν ανεπαρκές. Κατά την παρουσίαση οι μαθητές έδειξαν ενδιαφέρον για την εργασία των συμμαθητών τους και μάλιστα έκαναν και συγκριτικά σχόλια για τις ίδιες εργασίες. Επαίνεσαν ιδιαίτερω την πρωτοτυπία στην προσπάθεια δραματοποίησης της συνομιλίας των κειμένων του Βηλαρά και του Χατζή και

φάνηκαν απολύτως υποψιασμένοι για την προοπτική να χρειαστεί να ζήσουν και να εργαστούν και εκείνοι σε μια άλλη χώρα. Σκεπτόμενη τα σχόλιά τους και την ευκολία με την οποία αποδέχονταν την προοπτική αυτή, θα ήθελα να τα αποδώσω στην ανωριμότητα της ηλικίας και όχι στην υποσυνείδητη παγίωση της αντίληψης ότι προοπτικές για αυτούς υπάρχουν μόνο εκτός Ελλάδας.

Με τις τελευταίες αυτές δραστηριότητες ολοκληρώθηκε η εφαρμογή του σεναρίου. Δεν προχωρήσαμε καθόλου στη Γ' φάση, γιατί κυρίως δεν υπήρχε διαθέσιμος χρόνος, αλλά και γιατί θα χρειαζόταν πρόσβαση στο εργαστήριο για εργασία στο διαδίκτυο, που όμως δεν ήταν διαθέσιμο τις ώρες που είχαμε μάθημα. Νομίζω, όμως, ότι με τις τελευταίες βιωματικές δραστηριότητες μπόρεσε να ολοκληρωθεί το σενάριο και να διατυπωθούν σκέψεις, να καλλιεργηθεί προβληματισμός στους μαθητές «για την ανάγκη συνύπαρξης με τον “ξένο”, γιατί είναι μέρος της ζωής μας και κομμάτι του εαυτού μας», όπως αναφερόταν στο συνταγμένο σενάριο.

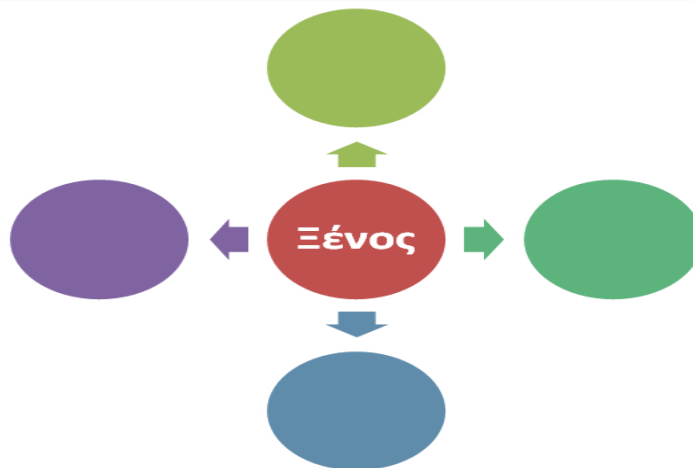
ΣΤ. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Κοινό)

- Πολλοί από εμάς ίσως έχουμε στην οικογένειά μας κάποιον συγγενή που αναγκάστηκε σε παλαιότερες εποχές να αφήσει την Ελλάδα και να εγκατασταθεί σε μια ξένη χώρα για οικονομικούς λόγους. Έτσι, πολλοί ήταν εκείνοι οι Έλληνες που εγκαταστάθηκαν στη Γερμανία, στην Αμερική, στην Αυστραλία και σε πολλές ακόμα χώρες. Έτσι δεν είναι; Για σκεφτείτε το! Είναι, επομένως, αρκετοί οι ξενιτεμένοι μας.
- Και στην Ελλάδα όμως τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχουν εγκατασταθεί πολλοί

«Η πρώτη συζήτηση για την έννοια του “ξένου”, του “διαφορετικού”»

- Ας συζητήσουμε αρχικά τι σημαίνει για σας «ξένος», τι σημαίνει «διαφορετικός». Οι απαντήσεις σας θα καταγράφονται στο σχήμα που βλέπουμε στον διαδραστικό πίνακα. Μπορεί και ο καθένας σας να κρατά τις δικές του σημειώσεις στο φύλλο εργασίας του ώστε να αξιοποιήσει το λεξιλόγιο αυτό στις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν.

-Ας δούμε τώρα πώς ορίζει το Λεξικό τις έννοιες αυτές και ας προσπαθήσουμε να αντιστοιχίσουμε τους ορισμούς με τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν.

- ✓ Μετά τη συζήτηση που είχαμε για την έννοια του «ξένου», ας προχωρήσουμε στην αποτύπωση των απόψεων που ακούστηκαν με τη δραστηριότητα που ακολουθεί. Μπορείς να συμβουλευέσαι τις σημειώσεις που κράτησες. Θυμίζω, επίσης, τη σημασία του «ξένου» και του «διαφορετικού», όπως την είδαμε στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής:

✓ **ξένος -η -ο** [ksénos]: 1. που δεν είναι δικός μου, που δε μου ανήκει: *Μην πειράξεις τα ξένα πράγματα.*

2α. που δεν είναι πολίτης της χώρας στην οποία βρίσκεται: *Οι ξένοι εργάτες της Γερμανίας.*

|| (ως ουσ.) ο ξένος, θηλ. ξένη: *Το καλοκαίρι τα νησιά μας κατακλύζονται από ξένους. τα ξένα, η ξενιτιά: Λείπει στα ξένα. Εφυγε για τα ξένα.*

β. που κατάγεται ή που προέρχεται από άλλη χώρα: *Ξένα προϊόντα. Ξένα ήθη και έθιμα. Οι ξένες δυνάμεις. Οι ξένες κυβερνήσεις.*

3α. που δε μου είναι οικείος, που μου είναι άγνωστος ή που δεν έχει σχέση μ' εμένα: *Προβλήματα ξένα προς την ελληνική πραγματικότητα.. Αισθάνθηκα ξένος ανάμεσά τους. || (ως ουσ.): Καταντήσαμε πια δυο ξένοι.*

β. που δεν ανήκει στην κοινωνική ομάδα, στην οικογένεια κτλ. για την οποία γίνεται λόγος: *Μπροστά σε ξένους ανθρώπους να είσαι πιο ευγενικός. || (ως ουσ.): Θα έχουμε ξένους απόψε στο σπίτι, καλεσμένους, επισκέπτες.*

[**αρχαιότητα:** ξένος `φιλοξενούμενος, ξένος, παράξενος, (τα ξένα: μsn. τα ξένα ουσιαστικοποιημένη λέξη. ουδ. πληθ. (ενν. μέρη, χώματα))]

[Λεξικό της κοινής νεοελληνικής γλώσσας Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη](#)

✓ **διαφορετικός -ή -ό** [διαforetikós] Ε1 : **1.** για κπ. ή για κτ. που διαφέρει, που παρουσιάζει

διαφορές από κπ. ή από κτ. άλλο, που δεν είναι ίδιος ή όμοιος με κπ. ή με κτ. άλλο: Δεν πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο, αλλά για δύο διαφορετικά πρόσωπα. Οι δίδυμοι δεν είναι πάντοτε όμοιοι, μερικές φορές είναι διαφορετικοί. Παιδιά με ίδια ηλικία, με διαφορετική όμως ανάπτυξη. Δεν ταιριάζουν, είναι τελείως διαφορετικοί (χαρακτήρες). Έχουμε διαφορετικά ενδιαφέροντα. Αυτό που λες είναι κάτι διαφορετικό, μια άλλη άποψη ή μια άλλη πλευρά του ζητήματος. || για κπ. ή για κτ. που διαφέρει από τους άλλους, επειδή είναι πολύ καλύτερος: Αυτός είναι ένας~, ένας ξεχωριστός άνθρωπος. Πόσο διαφορετική θα μπορούσε να είναι η κατάσταση!

2. (σπάν.) για κπ. ή για κτ. που εμφανίζεται με μορφή διαφορετική από αυτή που είχε προηγουμένως: Γύρισε ~ από το εξωτερικό, αλλαγμένος. **διαφορετικά** ΕΠΡΡ αλλιώς. **1.** με διαφορετικό, με άλλον τρόπο: Εγώ το αντιμετωπίζω ~ το πρόβλημα. Αυτός σκέφτεται ~ και όχι όπως οι άλλοι, ορθότερα. Δε γίνεται ~, πρέπει να πάω, δεν υπάρχει άλλη λύση. **2.** σε διαφορετική, σε αντίθετη περίπτωση: Φύγε τώρα, ~ θα αργήσεις.

[Λεξικό της κοινής νεοελληνικής γλώσσας Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη](#)

- Ας προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε διαφορετικές περιπτώσεις του ξένου, του διαφορετικού που μπορούμε να αναγνωρίσουμε στις παρακάτω φωτογραφίες. Μπορείς να βάλεις μία λεζάντα και ένα μικρό σχόλιο στην καθεμία που να αποδίδουν τον προβληματισμό σου;

Εικόνα 1:

Εικόνα 2:

Εικόνα 3:

Εικόνα 4:

Εικόνα 5:

Εικόνα 6:

Εικόνα 7:

Εικόνα 8:

Εικόνα 9:

2ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ομάδα Α

Πώς θα σας φαινόταν, λοιπόν, να ασχοληθούμε με το θέμα της ξενιτιάς και στο πλαίσιο του μαθήματος της λογοτεχνίας να μελετήσουμε κείμενα που θίγουν το διαχρονικό αυτό θέμα;

- ❖ Στο δημοτικό τραγούδι «Θέλω να πα στην ξενιτιά» ο ξενιτεμένος αναφέρεται στους καημούς και τα βάσανα που αντιμετωπίζει στην ξενιτιά.
 - ✓ Ας τον φανταστούμε να μιλάει **σε έναν δημοσιογράφο της εποχής του** για τη ζωή του στον τόπο που ζει, για την αντιμετώπιση που έχει από τους ντόπιους. Τι λέει;
 - Θα μπορούσατε να πάρετε κάποιες ιδέες και από τα τραγούδια που μπορείτε να ακούσετε σχετικά με τους ξενιτεμένους, καθώς κάποια από τα πρόσωπα στα βίντεο θα μπορούσαν να είναι ο ξενιτεμένος του κειμένου μας.
 - <http://www.youtube.com/watch?v=CaW79CcoZTs>
 - <http://www.youtube.com/watch?v=7HjrqXCTsUY&feature=related>
- ❖ Ας ακούσουμε και άλλον έναν ξενιτεμένο Έλληνα να μιλά, τον ήρωα του Δημήτρη Χατζή, τον Κώστα που ζει και εργάζεται στη Γερμανία της δεκαετίας του 1960.
- ❖ Και ας παρατηρήσουμε πώς ο Κώστας συνομιλεί με τον ήρωα του Βηλαρά, το ξενιτεμένο πουλί, πόσο ο ένας συμπληρώνει τον άλλο, μερικές φορές μοιάζει σα να είναι το ίδιο το πρόσωπο που μιλά και στα δύο κείμενα για τη ζωή στον ξένο τόπο.

- ✓ Μπορείτε να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα για να φανεί η «συνομιλία» τους:

Οι ερωτήσεις του ξενιτεμένου πουλιού	Οι απαντήσεις του Κώστα

- ❖ Οι στερήσεις και οι πίκρες των ξενιτεμένων εκφράζονται με διάφορους τρόπους (αφηγηματικές τεχνικές, είδος αφηγητή, σχήματα λόγου, ύφος, γλώσσα) στα λογοτεχνικά κείμενα. Ποιους όμως χρησιμοποιεί κάθε δημιουργός; Δημιουργήστε **μία παρουσίαση** –με το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων– στην οποία θα αναφέρετε αυτούς τους διαφορετικούς τρόπους με αναφορές στα αντίστοιχα σημεία των κειμένων. Πώς λειτουργεί ο κάθε τρόπος; Λάβετε υπόψη σας και τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - ✓ Παρατηρήστε ιδιαίτερος στο δημοτικό τραγούδι πώς παρουσιάζονται όλα όσα έχει ανάγκη ο ξενιτεμένος, όλα όσα στερείται στην ξενιτιά, όλα όσα έχει ανάγκη τη στιγμή του θανάτου του. Εδώ, επίσης, δεν ακούγεται μόνο η φωνή ενός προσώπου· ποιες φωνές εναλλάσσονται; Τι προσθέτει η εναλλαγή αυτή;

- ✓ Στο «Πουλάκι» προσέξτε πώς αποδίδεται η αγωνία που νιώθει ο ξενιτεμένος αφηγητής και η επίγνωση της δύσκολης ζωής του.
 - ✓ Και στο κείμενο του Χατζή, πώς εκφράζεται η πικρία, η απογοήτευση, η ήττα που τελικά βίωσε ο ξενιτεμένος στη Γερμανία;
- ❖ Πολλοί από τους ξενιτεμένους Έλληνες, αφού πέρασαν πολλά χρόνια στην ξενιτιά, επιστρέφουν στην πατρίδα τους.
- ✓ Υποθέστε ότι συναντάτε έναν ξενιτεμένο ηλικιωμένο συγγενή σας που γυρίζει για μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Θα μπορούσε να είναι ο ξενιτεμένος του Βηλαρά για παράδειγμα. Μπορείτε **να καταγράψετε τη συνομιλία που θα είχατε μαζί του για τη ζωή του** όλα αυτά τα χρόνια στην ξενιτιά;
 - ✓ Πολλοί Έλληνες και στη δική μας εποχή αποφασίζουν να ζήσουν στο εξωτερικό και να δουλέψουν εκεί εξαιτίας σοβαρών οικονομικών προβλημάτων και την έλλειψη επαγγελματικής προοπτικής που αντιμετωπίζουν στη χώρα μας. Υποθέστε ότι συναντάτε έναν νέο έλληνα γιατρό που αποφασίζει να εγκατασταθεί και να εργαστεί σε μια ευρωπαϊκή χώρα. Τι θα του λέγατε για την απόφασή του;

«Μετανάστευση εγκεφάλων» - 120.000 επιστήμονες εγκατέλειψαν τη χώρα και 300.000 ετοιμάζονται να φύγουν | Ειδήσεις και νέα με άποψη

24.04.2013

Δεκάδες χιλιάδες νέοι επιστήμονες και ειδικοί εγκαταλείπουν μαζικά τα τελευταία χρόνια την Ελλάδα για να βρουν την τύχη τους στο εξωτερικό. Η κρίση, η ανεργία, ο φόβος για μια ζωή δίχως μέλλον, διώχνει από τη χώρα τα παιδιά της...

Περισσότεροι από 120.000 Έλληνες επιστήμονες και ειδικοί έχουν εγκαταλείψει την Ελλάδα, λέει στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων ο Λόης Λαμπριανίδης, καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, που πραγματοποίησε μια μεγάλη έρευνα με δείγμα 2.800 Ελλήνων επιστημόνων, εργαζομένων στο εξωτερικό.

«Στα τέλη του 2010, 10% του επιστημονικού δυναμικού της χώρας –κάπου 120.000 άνθρωποι- βρίσκονταν στο εξωτερικό. Αυτό είναι κάτι που θα έπρεπε να μας ανησυχεί για το πού πάει η χώρα. Οι επιστήμονες αυτοί έχουν πάει σε πολλές χώρες κυρίως στην Ευρώπη και την Αμερική. Είναι άνθρωποι με πολύ καλές σπουδές, με διδακτορικό και μάστερ, κάτι που σημαίνει ότι ποιοτικά η ζημιά είναι πολύ μεγαλύτερη από το 10%. Το επιστημονικό αυτό δυναμικό είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη της χώρας, καθώς δεν θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε προς την ανάπτυξη, χάνοντάς το. Υπάρχουν καθηγητές πανεπιστημίου που δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα οικονομικά και φεύγουν με τριετή άδεια άνευ αποδοχών για να πάνε σε άλλο πανεπιστήμιο του εξωτερικού και να βγάλουν χρήματα για να συντηρήσουν την οικογένειά τους. Αυτό είναι μια πάρα πολύ κακή ένδειξη για την κατάσταση που βρίσκεται η ελληνική κοινωνία» λέει ο κ. Λαμπριανίδης.

2ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ομάδα Β

Πώς θα σας φαινόταν, λοιπόν, να ασχοληθούμε με το θέμα της ξενιτιάς και στο πλαίσιο του μαθήματος της λογοτεχνίας να μελετήσουμε κείμενα που θίγουν το διαχρονικό αυτό θέμα;

❖ Στα κείμενα των Σ. Δημητρίου και Π. Μπουκάλα οι ήρωες-μετανάστες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν τη ρατσιστική συμπεριφορά των ντόπιων. Μπορείτε να καταγράψετε περιπτώσεις τέτοιας συμπεριφοράς; Πώς αντιδρούν οι μετανάστες;

✓ Για να παρουσιάσετε καλύτερα τα συμπεράσματά σας, μπορείτε να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Περιπτώσεις ρατσιστικής συμπεριφοράς προς τους ήρωες	Αντιδράσεις-συναισθήματα ηρώων

✓ Ας φανταστούμε τις σκέψεις που κάνει ο ήρωας του Π. Μπουκάλα για το Λάθος που πλήρωσε, καθώς μάλιστα σκέφτεται τι τον οδήγησε σε αυτό. Πώς τις μεταφέρει σε ένα πρόσωπο που το εμπιστεύεται και μπορεί να

του εξομολογηθεί τα προβλήματά του; Σκεφθείτε ότι είστε εσείς το πρόσωπο αυτό. Τι θα σας έλεγε ο φίλος σας;

- ❖ Η εικόνα των μεταναστών, οι δυσκολίες και οι φόβοι τους εκφράζονται με διάφορους τρόπους (αφηγηματικές τεχνικές, είδος αφηγητή, σχήματα λόγου, ύφος, γλώσσα) στα λογοτεχνικά κείμενα που διαβάσατε. Ποιους όμως χρησιμοποιεί κάθε δημιουργός; Δημιουργήστε μία παρουσίαση –**με το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων**– στην οποία θα αναφέρετε αυτούς τους διαφορετικούς τρόπους με αναφορές στα αντίστοιχα σημεία των κειμένων. Πώς λειτουργεί ο κάθε τρόπος; Λάβετε υπόψη σας και τις παρακάτω ερωτήσεις:

- ✓ Παρατηρήστε πώς ο Μπουκάλας «στήνει» το σκηνικό για τον ήρωά του στην προσπάθειά του να μπει στον κόσμο των ντόπιων –«των ομοίων». Μήπως σας θυμίζει κάποια άλλη μορφή τέχνης αυτή η παρουσίαση;
- ✓ Ποια στοιχεία στον λόγο του ήρωα του Δημητρίου σας πείθουν ότι ακούγεται από κάποιον μετανάστη; Γιατί;

- ❖ Ο ήρωας του Π. Μπουκάλα μαθαίνει για το [Ανοιχτό Σχολείο Μεταναστών Πειραιά](#) και αποφασίζει να το επισκεφτεί για να μάθει περισσότερες πληροφορίες. Συναντά κάποιον από τους υπευθύνους και του λέει για τα όνειρά του και την απόφασή του να φοιτήσει εκεί: «.....»

- ❖ Ακούστε και δείτε συμμαθητές σας να προβληματίζονται και να δημιουργούν: http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=TQpH4D7LsQE#!
 - ✓ Γράψτε τους ως σχόλιο στην ανάρτησή τους τις απόψεις σας για τα θέματα που θίγει το τραγούδι τους και που προσεγγίσατε και εσείς μέσα από τα λογοτεχνικά σας κείμενα.

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

—

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Οι σημαντικότερες δυσκολίες αφορούσαν στην αδυναμία πρόσβασης στο εργαστήριο πληροφορικής και στο διαδίκτυο. Το καλό ήταν ότι στο σχολείο μας υπήρχε και εκ μέρους της διεύθυνσης και των συναδέλφων πολύ καλή συνεργασία και κλίμα σεβασμού και ενθάρρυνσης για δραστηριότητες όπως η εφαρμογή των εκπαιδευτικών σεναρίων, στο πλαίσιο του προγράμματος του ΚΕΓ. Έτσι, στηριζόμενοι και στην καλή διάθεση των συναδέλφων, μπορέσαμε να ολοκληρώσουμε την εφαρμογή του σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ακριτίδου, Μ., Νικολαΐδου, Σ. 2010. Οι ΤΠΕ στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*, 125 – 146. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

Αμπατζοπούλου, Φρ. 1995. *Η λογοτεχνία ως μαρτυρία*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, Εισαγωγή, σελ. 7-22

Αμπατζοπούλου, Φρ. 1998. *Ο άλλος εν διωγμό*, Αθήνα: Θεμέλιο

Πασχαλίδης, Γρ. [2000], 2004. Γενικές αρχές του προγράμματος. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο ... Μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ. Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου, 21-35. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ, Το λάθος

Τα ρούχα της δουλειάς
σε χάρτινη σακούλα, φίρμα,
με το σκοινάκι της,
να μοιάζει δώρο αγάπης ακριβής.
«Α, ένας από μας...»
Άκουγε μέσα του την ξένη σκέψη.
Ένωθε ίδιος όσο την κρατούσε,
στη στάση του λεωφορείου,
ασφαλισμένος, έγκυρος,
όπως ο γέρος στο χωριό
που κάρφωνε στα δόντια του το σπύρτο
βγαίνοντας Κυριακή στο καφενείο
να δείξει ένα γεύμα πλούσιο
που καν δεν το 'χε ονειρευτεί.
Έπιανε θέση μονάχα αν ήταν άδειες οι μισές.
Απόθετε στα πόδια τη σακούλα, απαλά,
πρόχειρο αναλόγιο,
και πάνω της ένα βιβλίο.
Το ίδιο πάντοτε βιβλίο,
ελληνικό,
με το εισιτήριο σελιδοδείκτη.
Το 'χε ζητήσει από το αφεντικό του,
κι εκείνος του 'δωσε το *Λάθος*.
Σπάνια γύριζε σελίδα. Θάλασσα οι λέξεις,
κι αυτός, πέτρα βουνού,

δεν ήξερε από αρμυρά ταξίδια,
βυθιζόταν.
Ένα μονάχα ήξερε:
Το εισιτήριό του, το κανονικό,
το σίγουρο,
αυτό που απέτρεπε τους ελεγκτές
και ημέρωνε το βλέμμα το καχύποπτο
ήτανε το βιβλίο.
Δε διάβαζε. Ούτε της γλώσσας του τα γράμματα
δεν ήξερε να βάλει σε μια τάξη.
Όσα χαρτιά κι όσες σφραγίδες
κι αν έσερνε στην τσέπη του ο φόβος,
το διαβατήριό του για τον κόσμο των ομοίων
ήτανε το βιβλίο με τις ελληνικές σελίδες.
«Α, ένας από μας...»
Κι έτυχε κι έπεσε σε ελεγκτή φιλιαναγνώστη
και καν τον τίτλο δεν μπορούσε να του πει.
Και πλήρωσε το *Λάθος*.
«Χα, ένας από μας...»
βρόντηξε ο χλευασμός και τον κεραύνωσε.
Έκτοτε μετράει την έρημο πεζοπορώντας.
Όπως κι όταν δρασκέλιζε τα σύνορα.